

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Факультет філології
Кафедра загального та германського мовознавства

**Самостійна робота
з латинської мови
для студентів спеціальності 091 Біологія**

Обговорено і затверджено на засіданні
кафедри загального та германського
мовознавства
Протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.

Тема: Короткий огляд історії латинської мови. Латинський алфавіт. Вимова голосних, приголосних, буквосполучень. Довгота і короткість складу. Наголос.

Самостійна робота (6 год.):

I. Опрацюйте теми:

1. Періодизація історії латинської мови.
2. Роль латинської мови у формуванні міжнародної природничої термінології.
3. Видатні постаті в історії медицини і біології.
4. Відтворення українських слів літерами латинського алфавіту.
5. Грецький алфавіт з латинськими еквівалентами.
6. Велика літера в біологічній термінології.

II. Прочитайте:

Vena, arteria, aden, femur, pes, abdomen, stoma, ulna, manus, dens, homo, norma, genu, guttur, gaster, sinus, pulpa, tuber, ovum, bulbus, globus, fibra, fossa, lobus, pulmo, vas, tuba, ala, nervus, ren, trifolium, ephedra, valeriana, glycyrrhiza, complexus, musculus, planoconvexus, vegetabilia, Asellus, segmentum, orientalis, crassus, pisum, alnus, fascio, detraho, herbarium, anturm, bursa, ribes, vita, hepar, homo, pars, dorsum, distalis, medius, septum, femur, brevis, arbor, amarus, ala, arteria, beta, betula, bulbus, belladonna, prunus, rana, fermentum, planta, forma, sanus, albus, terra, fibra, avis, adonis, pinus, valeriana, tilia, elementum, opium, utilis, flos, oleum, folium, oliva, ovum, os, herba, annuus.

III. Прочитайте, поясніть правила вимови:

Gangraena, hirundo, genus, humus, gemma, hiems, gallina, biologia, humanus, gaster, habitus, gutta, hortus, grex, homologia, geranium, gramen, hydra, glans, herbarium, globus, auditus, oesophagus, aer, neurosis, costae, venae, pleura, aloë, auris, auricula, caecum, diploë, daucus, oedema, olea, dyspnoë, caudalis, caepa, praeparatum, eupnoë, aponeurosis, autonomus, cauda, foetus, haema, eucalyptus, neuroblastus, paraneuralis, membranaceus, causa, oecologia, neuroma, pectineus, pnoë, caecus, kalanchoë, dyspnoë, amoeba, diaeta, aestivus, aer, crataegus, saepe, anaemia, aurum, autumnus, aestas, laurus, Europa, caulis, eucalyptus, lagoena, auditus.

Major, jugularis, juglans, cilium, maialis, crinis, iliacus, juncus, inferior, jejunum, iris, junctura, jugulum, jecur, juvenus, junctus, juvans, jejunium, conjunctivus, Januarius, iuvenis, index, iniectio, infans, insectum, iucundus, iam, Iulius, Iunius, Italia, ignotus, maialis, papilio, incolae.

Cera, coelia, capsicum, caput, costa, musculus, scapula, carota, fractura, cavum, collum, crista, cellula, cutis, arcus, centralis, corpus, canalis, clavicula, cor,

cuticūla, cystis, canīnus, calvaria, cauda, cilium, corōna, oculus, occiput, collum truncus, arcus, fácies, centrum, cytus, cucūmis, caulis, cucurbīta, bacca, citrum, cerebrum, convallaria, cepūla, cauda, coturnix, cygnus, calx, crus, muscūlus, cilium, succus, tractus, cervix, cancer, coenobium, acacia, glucōsa, arnica, bacillus, caput, species, crocus, crystallus, vacca, color, bacterium, pastinaca, cervus, formīca, cicer, cicāda, columba, sambucus, canis, cranium, circūlus, secāle, cyaneus.

Sapiens, lepus, passer, rubus, flos, visus, nasus, spongiōsus, fissūra, organismus, basis, apex, radix, fossa, piscis, pars, saccus, scapūla, venōsus, dexter, sinister, reflexus, axis, calx, genēsis, vertex, anīsum, brassīca, complexus, exemplar, tensor, extremītas, dorsālis, pes, basālis, sulcus, transversus, crus, cytoplasma, salvia, genēsis, processus, tonsilla, plasma, satīvus, compositus, axis, zygomaticus, annexus, radix, coturnix, vertex, maxīmus, rumex, cortex, exītus, taraxācum, calyx, exemplum, larynx, triplex, oxydum, cervix, textus, appendix, nux, laxans, zoologia, zygōma, Zincum, zea, oryza, zygóta, xanthocārpus larynx, flexus, index, plexus, pteryx, reflexus, salpinx, flexīlis, frutex.

Aequālis, squama, liquor, quartus, quercus, aquīla, quadriflōrus, equus, qualītas, quantītas, quadricōrnis, quadriflōrus, suasor, suavis, adeps suillus, consuetūdo, sanguis, unguis, lingūla, angūlus, anguis, anguilla, sanguisorba, lingua, unguis, sanguis, quadrātus, sanguifer, quintus, obliquus, cingūlum, inguen, inguinālis, os triquetrum, pars squamōsa, quadrangūlus, quadriceps.

Ostium, mutatio, solutio, Tilia, bestia, deformatio, mixtio, Tigris, tibia, tactīlis, substantia, sectio, radiatio, functio, abductio, articulatio, optīcus, conjugatio, palatīnus, excavatio, monticūlus, parodontium, acustīcus, protuberantia, retīna, sectio, spatium, tibia, fonticūlus, distantia.

Charta, chorda, chromosōma, chromatīcus, echinocōccus, arachis, chelidōnium, chemia, colchicum, echinopāanax, helichrysum, orchis, trachēa, brachium, china, stomachus, concha, echīnus, amphibia, hippophaë, ephedra, phosphōrus, phyton, phytobiolōgia, phytophysiologia, delphinus, elephas, phoca, phalanx, mentha, helianthus, althaea, thermopsis, atmosphaera, thorax, rhombīcus, rheum, rhythmus, Rhodiola rosea, catarrhus, chole, encephālon, pharynx, rhis, rhaphe, thorax, brachium, bronchus, chorda, chroma, phalanx, thalāmus, schisma, symphysis, thyroideus, oesophāgus, arachnoideus, labyrinthus, thymus, arthron, concha, ethmoidālis, hypophysis, hypothalāmus, ischiadīcus, sphenoidālis, splanchnologia, parēnchyma, sphincter, synchondrōsis, trochanter.

IV. Прочитайте і запам'ятайте частини людського тіла:

Caput (голова): cranium (череп), occiput (потилиця), vertex (склепіння), tempora (виски), frons (чоло), auris (вухо).

Facies (обличчя): *ocūlus* (око), *supercilium* (брова), *palpebrae* (повіки), *bulbus ocūli* (очне яблуко), *nasus* (ніс), *os* (рот), *labia* (губи), *lingua* (язик), *mentum* (підборіддя), *bucca* (щока).

Collum (шия): *larynx* (гортань), *pharynx* (глотка), *trachēa* (дихальне горло), *oesophāgus* (стравохід).

Truncus (тулуб): *thorax* (грудна клітка), *dorsum* (спина), *columna vertebrālis* (хребетний стовп), *abdōmen* (живіт), *pelvis* (таз).

Membrum superius (верхня кінцівка): *brachium* (плече), *subītum* (лікоть), *antebrachium* (передпліччя), *manus* (кисть, рука), *digīti manus* (пальці кисті), *pollex* (великий палець), *index* (вказівний палець), *digītus medius* (середній палець), *digītus anulāris* (підмізинний палець), *digītus minimus* (мізинець).

Membrum inferius (нижня кінцівка): *femur* (стегно), *genu* (коліно), *crus* (гомілка), *pes* (стопа, нога), *planta* (підшва), *calx* (п'ята), *hallux* (великий палець), *digīti pedis* (пальці стопи).

V. Прочитайте та запам'ятайте частини рослин:

bulbus – цибулина, *cortex* – кора, шкіра, *flos* – квітка, цвіт, *folium* – листок, *fructus* – плід, *gemma* – брунька, *herba* – трава, *legūmen* – стручок, *radix* – корінь, *rhizōma* – кореневище, *semen* – насіння, *stigma* – приймочка, *strobīlus* – шишка, *tuber* – бульба, *caulis* – стебло, *pedunculūsus* – квітконос, *perianthum* – , *petālum* – пелюстка, *bacca* – ягода, *bractea* – приквіток, *corolla* – вінчик, *stipūla* – прилисток, *inflorescentia* – суцвіття, *cotylēdon* – сім'ядоля.

VI. Напишіть латинськими буквами:

Гемма, юніперус, філлюм, коста, плянта, унгвіс, пульмо, квінкве, рен, лепус, тілія, базіс, екземплум, ксантіум, ауріс, індекс, ос, кор, секале, кавум, коллюм, організмус, альбус, денс, фіброзус, хрома, зігома, рафе (грец.), холедохус, декстер, екстернус, аорта, манус, фруктус, лінгва, назус, кавітас, гляндуля, картіляго, спазмус, майор, аер, кукуміс, арвензіс, хеноподіум, бестія, сангвісорба, свавеоленс, верміс, еквус, герба, роза, .

VII. Поставте та поясніть знак наголосу:

Glandūla, *Lilium*, *muscūlus*, *Avēna*, *appendix*, *ventricūlus*, *complexus*, *vertebra*, *stomachus*, *fractūra*, *Plantāgo*, *umbrella*, *palpebra*, *arteria*, *insectum*, *amoeba*, *profundus*, *medulla*, *glutaeus*, *myocardium*, *Althaea*, *exemplar*, *cerebellum*, *externus*, *myologia*, *glutaeus*, *Salvia*, *papilla*, *reflexus*, *spinālis*, *nucleus*, *manubrium*, *cerebrum*, *alveolus*, *choledochus*, *ligamentum*.

VIII. Прочитайте назви рослин і тварин, поясніть вимову:

Raphānus raphanistrum – редька дика, *Anēthum graveolens* – кріп пахучий, *Phaseolus vulgāris* – квасоля звичайна, *Solanum tuberosum* – картопля, *Pisum formosum* – горох багаторічний, *Equisetum arvense* – хвощ польовий, *Cerāsus fructicōsa* – вишня кущова, *Myosōtis palustris* – незабудка болотна, *Thymus*

serpyllum – чебрець повзучий, *Mentha spicāta* – м'ята колосиста, *Crataegus ucrainica* – глід український, *Juglans regia* – горіх грецький, *Salix fragilis* – верба ламка, *Apis mellifera* – бджола медоносна, *Hirundo rustica* – ластівка сільська, *Passer domesticus* – горобець домашній, *Lepus europaeus* – заєць європейський, *Ovis aries* – вівця свійська, *Ciconia nigra* – лелека чорна, *Rattus norvegicus* – пацюк сірий, *Falco peregrinus* – сокіл сапсан.

IX. Випишіть слова з довгими (короткими) суфіксами:

Mineralis, apicalis, silvaticus, frigidus, musculus, piperitus, formosus, cornutus, pilosus, muscularis, molaris, cornutus, liquidus, palatines, fissura, malleolus, vulgaris, incisura, hepaticus, pelvinus, ramulus, cribrosus, acusticus, sativus, fossula, fractura, spinosus, tuberosus, articularis, frigidus, frontalis, immaturus, gastricus, ventriculus, oblongatus, domesticus, clavicula, similis, foveola, ulnaris, arteriosus, lymphaticus.

X. Запам'ятайте основні розділи анатомії:

Osteologia – остеологія (вчення про кістки), *syndesmologia* – синдесмологія (вчення про сполучення кісток), *myologia* – міологія (вчення про м'язи), *splanchnologia* – спланхнологія (вчення про нутрощі), *angiologia* – ангіологія (вчення про судини), *systema nervosum* – нервова система, *orgāna sensuum* – органи чуття.

Література:

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Загальна характеристика іменників і прикметників.

Самостійна робота (6 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Узгодження прикметників з іменниками.
2. Вищий ступінь порівняння в природничій термінології.
3. Прикметники у природничій і медичній термінології.
4. Біологічна та анатомічна номенклатури.

II. Визначте відміну та основу іменників: *arteria, ae, f; genu, us, n; gemma, ae, f; cor, cordis, n; sensus, us, m; nervus, i, m; os, ossis, n; ager, agri, m; musculus, i, m; cerāsus, i, f; capsula, ae, f; corpus, ōris, n; folium, ii, n; series, ei, f; caulis, is, m; fructus, us, m; alveus, i, m; ductus, us, m; flos, floris, m; brachium, ii, n; articulatio,*

ōnis, f; manus, us, f; margo, ĩnis, m; facies, ei, f; cornu, us, n, arcus, us, m; auris, is, f; quercus, us, f; cartilāgo, ĩnis, f; larynx, laryngis, m; species, ei, f.

III. Утворіть Nom. і Gen. plur. від іменників: *pes, pedis, m; arteria, ae, f; nervus, i, m; ramus, i, m; vertebra, ae, f; rete, is, n; ae, f; os, ossis, n; homo, inis, m; scapula, ae, f; facies, ēi, f; atrium, ii, n; arcus, us, m; plica, ae, f; oculus, i, m.*

IV. Перекладіть терміни латинською мовою: головка ребра, кореневище рослини, шийка ребра, тіло ребра, голова птаха, форма клітини, клітини рослин, кут ребра, борозна ребра, реберна дуга (дуга ребер), спинка язика, корінь язика, тіло язика, край язика, бруньки берези, суглоб коліна, листки рослин, тіло хребця, кістки грудної клітки, око людини, корінь дуги хребця, порожнина черепа, перегородка носа, дуга аорти, верхівка легені, м'язи живота, основа черепа, ділянки і частини тіла, довжина клітини, квіти ромашки, форма листка.

Товсте кореневище, поперечний м'яз, широка зв'язка, передня поверхня, широкі листки, просте стебло, права легеня, верхівка правої легені, ліве коліно, зв'язка лівого коліна, грудний хребець, отвір грудного хребця, кульбаба лікарська, порожниста вена, отвір порожнистої вени, багаторічні рослини, зоровий нерв, диск зорового нерва, короткі джгутики, низька крона, круглі зав'язі, листки подорожника великого, зовнішній вигляд плодів, нові види.

V. Перекладіть терміни українською мовою: *bulbus oculi, dorsum nasi, apex nasi, caput animālis, digiti pedis, corpus vertebrae, folia Menthae, lamina arcus vertebrae, crista capitis costae, crista colli costae, angulus costae, gemmae Pini, manubrium sterni, angulus sterni, lamina foliorum, corpus sterni, corpus maxillae, angulus mandibulae, baccae Viburni, calyces florum, articulatio genus, musculi colli, musculi dorsi, musculi abdominis, conii Alni, cavum oris, tuberculum dentis, folia Violae, fructus citri.*

substantia spongiōsa, planta paludōsa, labium superius, angulus superior, costae spuriae, pars petrōsa, facies dorsālis, alae maior et minor, vertebrae sacrāles, regio paludōsa, gemma acūta, membrum superius, fructus matūri, cornu maius, arteria inferior, cornu superius; skelēton membri superiōris, facies articulāris capitis costae, flores rubri, crista occipitālis interna, cortex durus, fossa cranii media, mures rustīci, vena profunda cerēbri, frutex altus ramōsus, plantae aquatīcae, radīces siccae, canāles palatīni, Elephantes africāni, nervi transversi, aves parvae, corpora rotunda, planta caucasīca, semīna Secālis cornūti, rhizomāta communicativa, ligamenta lata.

VI. Узгодьте прикметник з іменником, перекладіть словосполучення: верхня (дуга, артерія, зв'язка); передня (лінія, частина); задній (гребінь, м'яз, відросток, стовбур); польова (трава, квітка); поперечний (м'яз, отвір, зв'язка); стебло (тонке, звивисте).

VII. Перекладіть словосполучення: отвір (великий, круглий, остистий, венозний); рослина (польова, лісова, степова); поверхня (спинна, внутрішня,

носова, зовнішня); конюшина (польова, гірстка, золотиста); край (передній, задній); горох (посівний, низький); канал (зоровий, центральний, крижовий, сонний); глід (східний, криваво-червоний); речовина (чорна, сіра, губчаста).

VIII. До кожної групи слів доберіть відповідне означення, перекладіть терміни: fructus, facies, tuberculum (dulcis, maius, glutaea); species, musculus, folium (caulinum, rectus, ignota); truncus, planta, foramen (campestris, frontale, sympatycus); margo, cornu, linea (transversa, externus, posterius); digitus, pars, cavum (proprium, recta, minimus).

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.

Тема: Дієслово: граматичні категорії, словникова форма, основи дієслова. Поділ на дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного стану. Наказовий спосіб

Література

1. Дяків О.Ю. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей / О.Ю. Дяків, М.Й. Петришин. Івано-Франківськ, 2015. 115 с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Самостійна робота (3 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Теперішній час дійсного способу пасивного стану.
2. Відмінювання дієслова esse в теперішньому часі.
3. Наказовий спосіб.
4. Заперечна форма наказового способу.

II. Перепишіть дієслова, визначте основу та дієвідміну: signāre, agēre, nutāre, nutrīre, dividēre, sedēre, munīre, formāre, descendēre, tegēre, habēre, servāre, dignoscēre.

III. Утворіть третю особу однини і множини теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану: formāre, dignoscēre, audīre, miscēre, cognoscēre, servāre.

IV. Перекладіть: *tegēre, tegunt, tegit, tego; legīmus, legit, legīte, legēre; florēre, floret, florent, florētis; describunt, describo, describit, describe; sciunt, scio, scit, scīmus; spirātis, spirat, spirant, spirāre.*

V. Перекладіть дієслова, дайте їх морфологічну характеристику: *formant, tegit, signas, nutrit, praeparāmus, sentit, repetītis, studes, nominātis.*

VI. Перекладіть українською мовою: *Bene laboras. Laborate. Bene discere debetis. Nolite errare. Audi, quod dicunt. Da. Date. Misce. Repete bis. Monstra. Monstrate.*

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.

Тема: Категорії іменників. Перша відміна іменників

Самостійна робота (3 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Відмінювання іменників грецького походження.
2. Грецькі еквіваленти латинських іменників першої відміни.
3. Суфікси іменників першої відміни.
4. Лексичний мінімум іменників першої відміни.

II. Запишіть відмінювання словосполучень: *cellŭla longa* – довга клітина, *rima recta* – пряма щілина, *vena cava sinistra* – ліва порожниста вена, *gemma conīca* – конічна брунька.

III. Утворіть форми *Nom. Plur* та *Gen. Plur* від таких словосполучень: *cellŭla longa* – довга клітина, *rima recta* – пряма щілина, *vena cava sinistra* – ліва порожниста вена, *fossa canīna* – собача ямка, *Avēna sativa* – овес посівний, *lamīna magna* – пластинка велика, *substantia compacta* – щільна речовина, *vertebra thoracīca* – грудний хребець, *planta annua* – однорічна рослина, *bacca matūra* – дозріла ягода.

IV. Перекладіть українською мовою:

columna vertebrārum, lana caprae, cellŭla recta, arteria coronaria dextra, spina scapŭlae, tela nervōsa, gemmae Betŭlae, costae verae, caput costae, collum costae, corpus costae, tubercŭlum costae, angŭlus costae, tunīca mucōsa linguae, apex linguae, bulbus plantae, lamīna glabra, plantae fossārum, flora antīqua, forma gemmae, plantārum et herbārum, in steppa, in silvis Asiae et Afrīcae.

V. Перекладіть речення українською мовою:

Lingua Latīna in doctrīna necessaria est.

Forma cellulārum varia est. Cellūlae longae, latae, magnae, parvae sunt.

Sunt costae verae et spuriae. Costa octāva, nona, decīma, undecīma et duodecīma sunt costae spuriae. Costa prima, secunda et cetēra costae verae sunt. Substantia costārum verārum et costārum spuriārum dura est.

In scapūlā spina scapūlae, fossa supraspināta, fossa infraspinae sunt.

In calvariā multae sutūrae sunt. Interdum sutūram linguā Graecā raphen nomināmus (називаємо).

Rosa et Viōla plantae sunt. Avēna sativa est planta annua. Convallaria planta medicāta est. Convallaria et Chamomilla plantae medicātae sunt.

VI. Перекладіть латинською мовою:

стовп хребців; форма клітини; форма клітин; широка пластинка; довге ребро; у лісах України; несправжні ребра; однорічна рослина; однорічні рослини; форма ягоди; форма ягід; оболонка клітини; оболонка клітин; велика пляма; великі плями; великий стручок; великі стручки; форма стручка; бруньки берези; крило голуба.

VII. Визначте форму видових епітетів, виконайте аналіз біноміальних термінів: fossa canīna – собача ямка, Vannēsa urtīcae – ванеса кропив'яна, Avēna satīva – посівний овес, Ardea cinerea – чапля сіра, Psylla rosae – морквяна муха, Lacerta vivipāra – ящірка живородна, vertebra thoracīca – грудний хребець, Ciconia ciconia – лелека білий, Pulvinaria betūlae – подушечниця березова, columna vertebrārum – хребетний стовп, Pīca pīca – сорока, Talpa europaea – кріт європейський, Melolontha melolontha – західний травневий хрущ, Faba bona – біб кормовий, Pegomia betae – внічна бурякова муха.

VIII. Утворіть назви родин рослин і тварин:

Palma – пальма, Faba – біб, Pīca – сосна, Tilia – липа, Simia – мавпа, Rana – жаба, Lilia – лілія, Olīva – олива, Verbēna – вербена, Betūla – береза, Urtīca – кропива, Brassīca – капуста, Lacerta – ящірка, Ondatra – ондатра, Merūla – дрізд, Formīca – мурашка.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.

Тема: Друга відміна іменників

Самостійна робота (3 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Грецькі дублети іменників другої відміни.
2. Кінцеві терміноелементи іменників другої відміни.
3. Суфікси іменників другої відміни.
4. Лексичний мінімум іменників другої відміни.

II. Визначте рід іменників: *bacca*, *foliumum*, *nervus*, *ager*, *digītus*, *scelēton*, *tela*, *Crataegus*, *ganglion*, *periōdus*, *ramus*, *tubercūlum*, *Eucalyptus*.

III. Утворіть Nom. і Gen. plur. від іменників: *ocūlus*, i, m; *atrium*, ii, n; *cerebrum*, i, n; *ager*, *agri*, m; *nucleus*, i, m; *digītus*, i, m; *petālum*, i, n; *blephāron*, i, n; *insectum*, i, n; *muscūlus*, i, m; *Ursus*, i, m; *coenobium*, ii, n; *filum*, i – нитка.

IV. Визначте граматичні форми іменників: *digītum*, *digītis*; *clavicūla*, *clavicūlae*; *muscūli*, *musculōrum*; *ligamenti*, *ligamentō*; *ocūlo*, *oculōrum*; *rami*, *ramum*; *ganglii*, *ganglia*; *petiōlum*, *petiōlis*; *bulbus*, *bulbos*.

V. Перекладіть українською мовою: *bulbus ocūli*, *fundus ocūli*, *angūlus fissūrae ocūli*, *musculus scapūlae*, *collum costae*, *tubercūlum costae*, *angūlus costae*, *crista colli costae*, *dorsum nasi*, *radix nasi*, *alae nasi*, *musculi colli*, *musculus longus colli*, *musculi dorsi*, *musculi membri*, *musculus biceps brachii*, *musculi digitōrum*, *systema nervōrum*, *nervi oflactorii*, *nervus vagus*, *nervi subclavii*, *discus nervi optīci*, *nervus digīti*, *nervi digitōrum*, *forma digitōrum*, *nervi foliōrum*, *filum longum*, *fila longa*, *ocūlus Equi et Ursi*, *ocūli Equōrum et Ursōrum*, *folium Mali et Pruni*, *folia Malōrum et Prunōrum*, *spica Tritīci*, *plantae horti botanīci*, *folia plantārum*, *petālum parvum*, *flagellum cellūlae*, *cum pilis longis*, *cum foliis parvis*, *forma flagellōrum*, *nucleus cellūlae*, *Eucalyptus alta cum ramis latis*.

De radio

Antebrachium ex ulna et radio constat. Ulna et radius longi sunt. In radio caput radii et capitūlum humēri sunt. Forma capitūli radii rotunda est. Capitūlum radii de radio cetēro collo radii parvo separātur. In radio crista interossea acūta est.

VI. Перекладіть латинською мовою: тополя чорна, скелет передпліччя, очний м'яз (м'яз ока), нерви пальців, форма м'язів, очне дно, м'язи спини, крила носа, ручка грудини, кут ребра, жилки листка, з листками, без волосків, листки рослин, з довгими волосками, колоски пшениці, джгутики клітин, довжина листка, довжина листків (*longitūdo*, *longitudīnis* – довжина), червоний листок рослини, червоні листки рослин (*ruber*, *rubra*, *rubrum* – червоний, червона, червоне), вільха приморська (*marītimus*, a, um – приморський), око вовка, березові, яблуні, сливи, груші, кротові (*Talpa*, ae), вовки, олені, коні.

VII. Від поданих слів утворіть іменники із зменшувальним значенням: *saccus*, i – мішок; *lobus*, i – частка; *globus*, i – куля; *tubus*, i – труба; *venter*,

ventris – шлунок, caput, ĩtis – голова, ramus, ĩ – гїлка, fons, fontis – джерело, gemma, ae (f) – брунька, fossa, ae (f) – яма, bestia, ae (f) – тварина, circus, ĩ (m) – коло, круг,

VIII. Визначте форму видових епітетів, виконайте аналіз біноміальних термінів: Frangula alnus – крушина ламка, Prunus spinōsa – слива колюча, Cerāsus avium – черешня, Centaurium minus – золототисячник малий, Chelidonium maius – чистотїл звичайний, Agropyron desertōrum – житняк пустельний, Allium satĭvum – часник посївний, Armaniāca vulgāris – абрикос звичайний, Athyrium filix-femĭna – жїноча папороть, Brassĭca nigra – гїрчиця чорна, Cornus mas – дерен справжній (кизил), Coronaria flos-cucūli – зозулин цвіт, Plantāgo psyllium – подорожник блошиний, Lucānus cervus – рогач звичайний, Equus asĭnus – осел домашній.

Лїтература

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либїдь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.

Тема: Прикметники першої групи. Дїєприкметник минулого часу пасивного стану

Самостійна робота (3 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Прикметники першої групи. Словникова форма, Відмінювання.
2. Узгодження прикметників першої групи з іменниками різних відмін.
3. Грецькі дублети прикметників першої групи.
4. Дїєприкметник минулого часу пасивного стану.
5. Уніномінальні назви.

II. Узгодьте прикметники з іменниками, перекладіть словосполучення: orgānon, ĩ, n (externus, a, um); lupinus, ĩ, m (albus, a, um); muscūlus, ĩ, m (longus, a, um); fagus, ĩ, f (silvatĭcus, a, um); ocūlus, ĩ, m (sinister, tra, trum); taxon, ĩ, n (novus, a, um); methōdus, ĩ, f (bonus, a, um); tubercūlum, ĩ, n (acūtus, a, um); cellula, ae, f (longus, a, um); lilium, ĩi, n (aureus, a, um); crataegus, ĩ, f (ruber, bra, brum); ramus, ĩ, m (magnus, a, um); petalum, ĩ, n (flavus, a, um).

III. Запишіть відмінювання словосполучень: planta paludōsa – болотиста рослина, folium latum – широкий листок, mulcūlus longus – довгий м'яз, prunus maritima – слива приморська, ocūlus dexter – праве око, substantia spongiōsa – губчаста речовина, brachium sinistrum – лїве плече.

IV. Перекладіть українською мовою:

Muscūlus longus, muscūlus latus, muscūli longi, muscūli lati, digītus medius, vena profunda, collum longum, substantia compacta, fascia brachii, radius dexter, in oculō sinistrō, spica magna, per petiōlum longum, Popūlus nigra, nucleus ruber, sepālum parvum crassum, cum pilis longis flexuōsis, in horto botanico.

Sunt plantae silvaticae, stepōsae, nemorōsae, paludōsae, lapidōsae et cetērae. Coma plantārum varia est. Sunt comae conīcae, ovoideae, cylindricae, sphaericae, pendūlae et cetērae. Coma betūlae pendūla est. Coma plantārum e ramis et foliis constat. Sunt rami magni, parvi, crassi, ramōsi, divaricāti. Forma foliōrum etiam varia est. Sunt folia ovāta, lanceolāta, falcāta, pentagōna et cetēra. Folia nonnulla glabra, nonnulla pilōsa sunt.

Structūra cellulārum varia est. Cellūla e flagellis, membrāna, nucleo, pyrenoido et chromatophōris constat. Forma cellulārum varia est. Sunt cellūlae ovoideae, conīcae, globōsae, ellipsoideae et cetēra.

Baccae Sambuci nigrae sunt parvae, nigrae et rotundae. Mentha piperīta, Lamium album et Urtīca ad Labiātas pertinent. Veronīca incāna et Allium podolicum plantae steppōsae sunt. Carex in locis paludosis crescit. Arnica montāna est planta medicāta. Popūlus nigra planta dioīca est. In horto botanico Ficus elastica et Amygdālus nana crescunt.

Folium pilis albis tectum. Folia pilis longis tecta. Nucleus in centro cellūlae locātus est. Vacuōla in protoplasto locāta est. Folia ovāta, pilis raro tecta. Lamina foliōrum supra pilis parvis subtus ad nervos pilis longis vestīta. Folia caulina profunde partīta.

De muscūlis

Numērus musculōrum organismi humāni magnus est. Forma musculōrum etiam varia est: sunt muscūli lati, longi, externi, interni, profundi et cetēri. Collum, exempli causa, non solum muscūlos habet, sed etiam nervos et organa cetēra. Muscūli dorsi varii et multi sunt, exempli causa, muscūlus trapezius, muscūlus rhomboideus ceterique. Muscūlus trapezius latus est. Muscūli fasciis cinguntur. Fasciae in fascias proprias et fascias subcutaneas dividuntur. Multae fasciae medicis notae sunt: fascia brachii, fascia antebrachii, fascia lata, fascia iliaca, fascia cribrosa, fascia obturatoria ceteraeque.

De tunīcis

Tunīcas mucōsas, submucōsas, serōsas, subserōsas distinguīmus. Sunt etiam tunīcae fibrōsae, vasculōsae ceteraeque. Tunīca mucōsa cum papillis multis linguam tegit. Tunīcam serōsam et tunīcam mucōsam in vesīca fellea, tunīcam mucōsam et tunīcam musculārem in vesīca urinaria conspicīmus. In trachea tunīcam mucōsam, tunīcam fibrocarthilagineam tunicamque adventitiam vidēmus. Tunīcam adventitiam alīter tunīcam externam nomināmus.

V. Перекладіть латинською мовою: довгий м'яз шиї, порожниста вена, біла речовина, червоне ядро, червоні ядра, жовта зв'язка, жовті зв'язки, диск зорового нерва, підключичні нерви, зоровий нерв, товстий чашелисток, красива пелюстка, конічна брунька, великі гілки,

VI. Перекладіть словосполучення, утворіть Nom. Plur.: глибока вена, глибокий вузол, глибока фасція; сонний горбик, сонна артерія, сонна борозна; білий волосок, біла речовина;

VII. Утворіть прикметники за допомогою суфікса –e-: золотий (aurum, i, n – золото), срібний (argentum, i, n – срібло), хрящовий (cartilago, cartilaginis – хрящ), кістковий (os, ossis – кістка), глотковий (pharynx, pharyngis – глотка).

VIII. Утворіть прикметники за допомогою суфікса –os-: м'язевий (musculus, i – м'яз), нервовий (nervus, i, – нерв), волокнистий (fibra, ae – волокно), остистий (spina, ae – ость), губчастий (spongia, ae – губка), кам'янистий (petra, ae, f – камінь).

IX. Утворіть participium perfecti passivi. Перекладіть: divido, divisi, divisum, dividere – розділяти, pono, posui, positum, ponere – ставати, tego, texi, tectum, tegere – покривати, describo, descripsi, descriptum, describere – описувати, voro, voravi, voratum, vorare – поглинати, rumino, ruminavi, ruminatum, ruminare – жувати, recipio, recepi, receptum, recipere – брати, servo, servavi, servatum, servare – зберігати, munio, munivi, munitum, munire – зміцнювати, frango, fregi, fractum, frangere – розбивати.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. – К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Третя відміна іменників

Самостійна робота (6 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Особливості відмінювання іменників грецького походження на -sis, -ma. Іменник vas, vasis, n.
2. Суфікси іменників третьої відміни.
3. Латинсько-грецькі дублети іменників третьої відміни.
4. Кінцеві терміноелементи іменників третьої відміни.
5. Утворення латинських назв солей.

II. Визначте основу і тип відмінювання: *flos, floris, m; hepar, atis, n; larynx, laryngis, m; stenosis, is, f; caput, itis, n; regio, onis, f; declive, is, n; cartilāgo, ĩnis, f; calcar, calcāris, n; Secale, is, n; cutis, is, f; os, oris, n; dens, dentis, m; articulatio, articulatiōnis, f; auris, is, f; cervix, cervicis, f; Salix, icis, f; tendo, tendĭnis, m; apex, apĭcis, m; animal, animālis, n; levator, levatōris, m; pulmo, pulmōnis, m; os, ossis, n.*

III. Узгодьте прикметники з іменниками, провідмінійте словосполучення: *Salix (carpeus, a, um) – верба козяча; Vitis (rotundifolius, a, um) – виноград круглолистий; pars (medius, a, um) – середня частина; apex (acūtus, a, um) – гостра верхівка; flos (magnus, a, um; ruber, bra, brum) – квітка велика, червона; cortex (durus, a, um) – кора тверда; piper (ruber, bra, brum) – червоний перець; cor (humānus, a, um) – людське серце; auris, is, f (medius, a, um) – середнє вухо; systēma, atis, n (lymphatĭcus, a, um) – лімфатична система.*

IV. Утворіть Gen. Sing., визначте групу та основу іменників: *arbor, systēma, hirundo, rete, flos, radix, caput, regio, corpus, piscis, palus, forāmen, pulmo, cartilāgo, pectus, auris, apex, homo, mens, frutex, cutis.*

V. Утворіть Gen. Sing., перекладіть українською мовою: *systēma lymphatĭcum, Lepus europaeus, crus dextrum, vas lymphatĭcum profundum, nomen ignōtum, articulatio composĭta, pars tympanĭca, foramen rotundum, os longum, canālis optĭcus, Secale cornutum, Apis mellifĕra.*

VI. Визначте форму видових епітетів, виконайте аналіз біноміальних термінів: *Hypoderma bovis – овід бичий; Apis mellifĕra – бджола медоносна; Elephas indĭcus – слон індійський; Anser albifrons – гусак білолобий; Stenocephālus canis – блоха собача; Bursa pastōris – грицики; Lepus arctĭcus – північний заєць; Acer rubrum – червоний клен; Filix mas – папороть чоловіча; Digitālis grandiflōra – наперстянка крупно квіткова; Phocēna Phocēna – морська свинка.*

VII. Перекладіть словосполучення: *стебло (пряме, звивисте); канал (хребтовий, зоровий, сонний); кістка (довга, плоска, повітряна); отвір (великий, круглий); кущ (високий, колючий); край (білий, лускоподібний); частина (кам'яниста, барабана); квітка (червона, біла); назва (невідома, сумнівна); судина (бокова, сполучна); тіло (жирове, мозолисте, склисте, трапецієвидне); вухо (внутрішнє, зовнішнє, лівє, середнє).*

VIII. Перекладіть латинською мовою терміни: *високі кущі, волосистий край, червоні квіти, сільська миша, череда промениста, тверда кора, чорне насіння; кістка тварини; кістки пальців, основа фаланги, тіло фаланги, шийка зуба, верхівка кореня зуба, тіло підшлункової залози, хрящі носа, основа легені, верхівка серця, велика вена серця.*

IX. Перекладіть терміни українською мовою: *ossa corpōris animālis, systēma signōrum genetĭcum, caulis a basis ramōsus, cum pectĭne albo, pedes lepōris, apes*

melliferae, in radicibus arboris, in regione paludosa, floret ad finem Augusti, margo superior partis petrosae, ossa digitorum pedis, musculus rectus femoris, angulus oris, tunica mucosa oris, corona dentis, cartilago septi nasi, apex pulmonis, cortex renis, atrium cordis, arteria profunda femoris, venae cordis, dura mater encephali, vasa auris internae, regiones corporis, regiones colli, regiones pectoris, ligamentum capitis femoris.

De floribus

Flores silvas et agros et hortos ornant. Nullus flos est sine colore, multi flores sunt sine odore. Florum colores varii sunt. Sunt flores albi, rubri, flavi, nigri, caerulei. In flore calycem et corollam distinguimus. In medio floris stamina et pistilla videmus. Stamen ex filamentum et anthera constat, pistillum autem e stylo et stigmatibus. Flores apice caulis dispositi sunt.

De corde

Cor est musculus. Forma externa cordis formae externae coni similis est. Cordi duo ventriculi et duo atria sunt. Cor arteriae coronariae nutriunt: arteria coronaria dextra et arteria coronaria sinistra. Cor est musculus, qui continenter contrahitur et dilatatur. Phasis, in qua cor contrahitur, systole, in qua dilatatur, diastole vocatur. In vicissitudine perpetua systoles et diastoles labor cordis constat. Cor humanum centrum systematis sanguiferi est. Cor in sinistro pectoris latere in pericardio situm est. Iuxta cor pulmones sunt. Cor duos ventriculos habet. Ex ventriculis cordis arteriae sanguinem recipiunt et in membra diffundunt, venae sanguinem in cor reportant.

De atlante

Vertebra prima atlas vocatur. Forma atlantis specifica est. Idcirco homines atlantem statim cognoscunt. Atlas parvus est, tamen caput sustentat.

De abdomine

Corpus hominis e capite, trunco et membris constat. Abdomen, trunci pars, inter pectus et pelvim situm est. Pectus ab abdomine diaphragmate, membrana solida et musculosa seiungitur. Regio abdominis in epigastrium, mesogastrium, hypogastrium dividitur. Varii musculi cavum abdominis tegunt, ut musculus rectus abdominis, musculus externus, internus, transversus abdominis et ceteri. In cavo abdominis viscera locata sunt: hepar, stomachus, renes, lien, intestina et cetera.

X. Від поданих слів утворіть:

a) іменники з суфіксом -or та перекладіть їх:

flecto, flexi, flectum, flectere – згинати,

indico, avi, atum, indicare – вказувати, показувати,

levo, levavi, levatum, levare – піднімати,

provideo, vidi, visum, providere – передбачати, заготовляти,

respiro, respiravi, respiratum, respirare – видихати, полегшувати,

moveo, movi, motum, movēre – рухати.

b) іменники за допомогою суфікса -іо-, перекладіть їх:

fundo, fudi, fusum, fundēre – переливати,

divido, divīsi, divisum, dividēre – ділити,

iniicio, iēcī, iectum, iniicēre – вводити,

colligo, lēgi, lectum, colligēre – збирати, нагромаджувати.

c) іменники за допомогою суфіксів -tas-, -tudo- та перекладіть їх:

longus, a, um – довгий, довга, довге,

magnus, a, um – великий, велика, велике,

quantus, a, um – такий, така, таке; великий, велика, велике,

amplus, a, um – щедрий, щедра, щедре,

altus, a, um – високий, висока, високе; глибокий, глибока, глибоке,

gravis, e – важкий, важка, важке.

d) Іменники за допомогою суфікса -itis- та перекладіть їх:

appendix, appendīcis, f – придатак,

larynx, laryngis, f – гортань,

pleura, pleurae, f – плевра,

colon, coli, n – ободова кишка,

encephalon, encephali, n – головний мозок,

hepar, hepātis, n – печінка,

pharynx, pharyngis, m – глотка.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. – К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Прикметники третьої відміни. Дієприкметник теперішнього часу активного стану.

Самостійна робота (4 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Суфікси прикметників третьої відміни.

2. Грецькі дублетні позначення (терміноелементи) латинських прикметників третьої відміни.

3. Дієприкметник теперішнього часу активного стану у біологічній термінології.

4. Назви порядків.

II. Провідмініайте словосполучення: os temporāle; homo sapiens; Nasturcium silvestre; planta perennis; radix filiformis; musculus brevis; anser albifrons; aquila rapax; gemma dormiens, nervus migrans, flos flavescens.

III. Узгодьте прикметники з іменниками, перекладіть словосполучення українською мовою: Chamomilla, ae, f (officinālis, e); aqua, ae, f (mineralis, e); pinus, i, f (silvester, tris, tre); Adōnis, idis, m (vernālis, e); homo, ĩnis, m (sapiens, entis); os, ossis, n (frontālis, e); Rheum, i, n (officinālis, e); os, ossis, n (frontālis, e); fissūra, ae, f (horizontālis, e); forāmen, ĩnis, n (sacrālis, e); tubercŭlum, i, n (dentālis, e).

IV. Утворіть participium praesentis actīvi від дієслів: patēre, constāre, scandēre, rodēre, sentīre, migrāre, nature, florēre, vivēre. Перекладіть українською мовою.

V. Перекладіть терміни українською мовою: alga natans, flagellum pulsana, os temporāle, pars laterālis, facies articulāris, lamīna orbitālis, vacuōla pulsans, cum flagellis pulsantībus, cauda prominens, cellŭlae libere (вільно) natantes, monades singularīter viventes, planta nutriens, folia glabrescentia, caulis ascendens, caules natantes, gemmae dormientes, flos flavescens, Algae natantes, Ranuncŭlus repens, Allium nutans, dentes permanentes, nervus migrans, vertebra promīnens.

VI. Перекладіть українською мовою:

Aēr saluber, aqua salubris et caelum salubre magna naturae bona sunt, nam aēre salubri, aqua salubri et caelo salubri valetūdo firmatur.

Iucundum anni tempus est ver. Viridis est ager, viridis est silva, viride est pratum. Omnis homo, omnis avicŭla, omne insectum gaudent et vere se delectant. Iam ver est. Herba recens ubique viret. Odor herbae recentis aērem complet. Ex herba recenti ver cognoscimus.

Succi baccārum recentium multa vitamina continent. Viola tricolor est planta officinalis campestris. Adonis vernalis tempōre vernali florescit. Iunipērus communis arbor humīlis vel frutex est. Beta vulgaris est planta biennis. Coturnix est parva avis terrestris. Dentes omnis bestiae rapacis firmi et acuti sunt. Pisces pinnas pectorales, dorsales, ventrales, caudales atque anales habent. Dentes sunt: dentes molares, praemolāres, incisivi, canini, serotīni. In columna vertebrali animalium sunt: vertebrae cervicales, thoracāles, lumbāles, caudales. Omnia ossa nomina varia habent. In cranio ossa sunt: os frontāle, os occipitāle, ossa temporalia, parietalia et cetera.

Partem plantae supra terram ascendentem caulem nomināmus. Ondatra est animal rodens et pretiōsam pellem praebens. Trifolium repens et Argopyrum repens sponte crescunt. Tilia, Quercus pubescens, Betŭla pubescens in hortis crescunt. Calopteryx splendens, Pulex irritans et Haematobia irritans ad classem “Insecta” pertinent. Post dentes lacteos dentes permanentes crescunt. In corpōre humāno variae

arteriae sunt: arteriae communicantes, perforantes, necurrentes, profundae, coronariae et cet̄erae.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник / М.М. Закалюжний. – К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Четверта і п'ята відміни іменників.

1. .

Самостійна робота (3 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Четверта відміна іменників.
2. П'ята відміна іменників.
3. Грецькі дублетні позначення (терміноелементи) латинських іменників IV та V відміни.
4. Суфікси іменників четвертої і п'ятої відмін.
5. Триномінальні та складені назви.

II. Провідмінійте словосполучення: manus sinistra – ліва рука; sinus frontālis – лобна пазуха; cornu parvum – маленький ріг; facies anterior – передня поверхня.

III. Перекладіть українською мовою анатомічні терміни: facies cerebrālis, facies costālis, facies posterior, facies laterālis, digīti manus, dorsum manus, facies plantāres, facies dorsālis, arcus pedis, longitudinālis, facies articulāris, arcus vertebrae, pedicūlus arcus vertebrae, processus spinōsus, processus articulāris inferior, cornu sacrāle, facies articulāris capītis costae, cornu coccygeum, sulcus sinus sigmoidei, processus clinoideus medius, facies anterior patris petrōsae, hiātus canālis nervi petrōsi majōris, meātus acusticus internus, aquaeductus vestibūli, sinus frontālis, apertūra sinus frontālis, septum sinuum frontaliū, facies nasālis, meātus nasi superior, articulatiōnes manus, articulatio genus, crus dextrum, hiātus aorticus, arcus dentālis inferior, ductus hepaticus commūnis, recessus lienālis, plexus basilāris, ductus lymphaticus dexter, plexus tympanicum, plexus pulmonālis, tractus opticus.

IV. Перекладіть словосполучення: processus, us, m (остистий, поперечний, реберний, додатковий); facies, ei, f (суглобова, бічна, задня, передня, внутрішня, зовнішня); arcus, us, m (передня, задня, хребця, зубна); meātus, us, m (слуховий,

внутрішній, зовнішній, середній); ductus, us, m (підшлункова, додаткова, міхурова).

V. Перекладіть анатомічні терміни латинською мовою: передня поверхня плеча, долоня кисті, поперечне склепіння стопи, пластинка дуги хребця, верхній суглобовий відросток, передня дуга, борозна поперечної пазухи, розтвір каналу малого кам'янистого нерва, зовнішній слуховий хід, лобні пазухи, слізний відросток, ліва ніжка, верхня зубна дуга, ліва печінкова протока, лімфатичне сплетення, дуга аорти, коліно внутрішньої капсули, стравохідне сплетення, пірамідальний шлях.

VI. Перекладіть речення українською мовою: Homo quinque sensus habet: visus, audītus, gustus, olfātus, tactus. Homīnes visu vident, audītu audiunt, gustu gustant, odorātu sentiunt, tactu tangunt. Proxīme ad tactūs sensum accēdit gustus. Caput est sedes omnium sensuum. Arcus aortae prope columnam vertebrārum situs est. In vertebris processus varios observāmus: processus spinōsos, transversos, articulāres. In ossībus cranii varii sinus sunt: sinus frontālis, sphenoidālis. Frons, ocūli, nasus, os sunt partes faciēi. In superficie cutis epidermis locāta est. In radio faciem anteriōrem, faciem posteriōrem et faciem laterālem vidēmus.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Ступені порівняння прикметників. Прислівник

Самостійна робота (6 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Суплетивні ступені порівняння прикметників.
2. Прикметники з недостатніми ступенями порівняння.
3. Прислівники у біологічній термінології.
4. Вживання ступеневих форм у природничій термінології.

II. Утворіть ступені порівняння від таких прикметників: *latus*, a, um – широкий; *brevis*, e – короткий; *acer*, *acris*, *acre* – гострий; *mollis*, e – м'який; *arduus*, a, um – крутий; *crudelis*, e – жорстокий; *purus*, a, um – чистий; *ruber*, *bra*, *brum* – червоний; *gravis*, e – важкий.

III. Поясніть утворення прислівників: *late*, *raro*, *longe*, *breviter*, *recenter*, *bene*, *rubre*, *fortiter*.

IV. Утворіть прислівники від таких прикметників та подайте їх

ступені порівняння: *rectus*, a, um – прямий; *similis*, e – подібний; *angustus*, a, um – вузький; *densus*, a, um – густий; *magnus*, a, um – великий; *incognitus*, a, um – невідомий.

V. Провідмініяйте та перекладіть словосполучення: *membrana crassissima*; *margo anterior*; *ramus posterior*.

VI. Перекладіть терміни українською мовою: *plica axillaris anterior*, *facies anterior*, *fovea costalis superior*, *incisura vertebralis superior*, *tuberculum anterius*, *processus articularis superior*, *sulcus sinus petrosae inferiōris*, *protuberantia occipitalis externa*, *ala major*, *facies anterior partis petrosae*, *hiatus canalis nervi petrosi majōris*, *sulcus nervi petrosi minōris*, *margo superior partis petrosae*, *spina tympanica major*, *canales palatini minores*, *spina nasalis posterior*, *basis crania externa*, *crista tuberculi minōris*, *musculus rectus capitis anterior*, *musculus auricularis posterior*, *musculus scalenus inferior*, *musculus pectoralis major*, *glandula linguālis major*, *glandulae sublingualis minores*.

VII. Перекладіть речення українською мовою: 1. *Hepar, glandula corporis maxima, in parte superiore corporis sita est.* 2. *Circulatio sanguinis a ventriculo cordis sinistro usque ad atrium dextrum circulus sanguinis major nominatur.* 3. *Nucleus in parte anteriore cellulae positus est.* 4. *Musculus latissimus dorsi.* 5. *Dentes ossibus duriōres sunt.* 6. *Costa prima brevior et latior est costis reliquis.* 7. *Oculi in parte superiore faciei locati sunt.* 8. *Prima costa omnium costarum latissima est.* 9. *Hepar est glandula maxima in corpore humano, in parte superiore abdominis sita.* 10. *Omnium vasorum vasa capillaria minima et tenuissima sunt.* 11. *Pelvis in pelvim majorem et pelvim minorem dividitur.* 12. *Circulus sanguinis maior circulo sanguinis minore multo longior est.*

VIII. Перекладіть анатомічні терміни латинською мовою: задня поверхня, нижня хребцева вирізка, задній горбик, велике крило, великі крила, розвір каналу малого кам'янистого нерва, нижня поверхня кам'янистої частини, мала барабанна ость, передній край, нижня сіднична лінія, верхня гілка, нижні гілки, передній похилий м'яз, великий круглий м'яз, верхня частина.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Розряди числівників

Самостійна робота (4 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Кількісні числівники.
2. Порядкові числівники.
3. Розділові та прислівникові числівники.
4. Числівники-префікси. Утворення термінів за допомогою латинських і грецьких числівникових префіксів.
5. Позначення міри, маси, об'єму, відсотків.
6. Римські цифри.

II. Перекладіть терміни, поясніть значення числівникових словотворчих елементів: *fossa digastrica*, *plica triangulāris*, *neuron unipolāre*, *glandūla trigōni vesīcae*, *costa secunda*, *muscūlus triceps*, *neuroblasti unipolāres*, *pneumonia bilaterālis*, *cellūla uninucleāris*.

III. Перекладіть терміни латинською мовою: трійчастий нерв, трійчаста петля, тригранна кістка, триголовий м'яз плеча, перше полярне тіло, двопластинчастий мішок, тричасткова плацента.

IV. Перекладіть речення українською мовою: *Columna vertebrālis ex vertebrae triginta tribus constat. In cranio os frontāle unum est, ossa temporalia duo sunt. In cranio ossa viginti tria sunt. Prima vertebra atlas nominātur. In cavo thoracis hominis pulmōnes duo et cor sunt. In nonnullis morbis dies septīmus críticus est. Manus duae digītos decem habent. Pulsus hominis sani ictus septuaginta – octoginta habet. Renes, duae glandūlae magnae in regiōne abdominis locantur. Muscūlus biceps femōris capīta duo habet: caput longum et breve.*

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. 404 с.

Тема: Загальні відомості про словотвір

Самостійна робота (6 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Греко-латинські терміноелементи іменникового походження.
2. Греко-латинські терміноелементи прикметникового походження.
3. Утворення термінів за допомогою латинських і грецьких

числівникових префіксів.

II. Напишіть греко-латинські еквіваленти іменників п'яти відмін, прикметників.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології /Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.

Тема: Історія становлення природничої та медичної термінології і номенклатури

Самостійна робота (8 год.)

I. Опрацюйте теми:

1. Латинська ботанічна номенклатура.
2. Латинська зоологічна номенклатура.
3. Латинська анатомічна номенклатура.
4. Латинська хімічна номенклатура.

Література

1. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник / М.М. Закалюжний. – К. : Либідь, 2003. 368 с.
3. Ревак Н.Г. Латинська мова та основи біологічної термінології/Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим, О.Ю. Назаренко. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . 404 с.